Přístup veřejnosti ke spravedlnosti v oblasti životního prostředí v ČR

Prešov, 21. 6. 2019

Aleš Roztočil

Přístup k soudu – do 2015

- § 70 odst. 3 zákona 114/1992 Sb.:
- *Občanské sdružení je oprávněno za podmínek a v případech podle odstavce 2 účastnit se správního řízení, pokud oznámí svou účast písemně do osmi dnů ode dne, kdy mu bylo příslušným správním orgánem zahájení řízení oznámeno; v tomto případě má postavení účastníka (…)*
- Obdobné ustanovení § 23 odst. 9 zákona 100/2001 Sb.

Přístup k soudu – do 2015

- Omezení námitek uplatnitelných spolky ve správním řízení
- *S námitkami občanského sdružení, které své postavení účastníka správního řízení odvozuje z § 70 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, je správní orgán povinen se věcně vypořádat pouze v případě, že se týkají zájmů, které občanské sdružení ve správním řízení hájí, tj. pokud souvisejí s ochranou přírody a krajiny. (Rozsudek NSS ze dne 4. 2. 2010, čj. 7 As 2/2009-80)*

Přístup k soudu – do 2015

- Legitimace k podání žaloby § 65 odst. 1 a 2 SŘS
- *(1) Kdo tvrdí, že byl <u>na svých právech zkrácen</u> přímo nebo v důsledku porušení svých práv v předcházejícím řízení úkonem správního orgánu (…) může se žalobou domáhat zrušení takového rozhodnutí (…).*
- *(2) Žalobu proti rozhodnutí správního orgánu může podat i <u>účastník řízení před správním orgánem, který není k žalobě oprávněn podle odstavce 1</u>, tvrdí-li, že postupem správního orgánu byl zkrácen na právech, která jemu příslušejí, takovým způsobem, že to mohlo mít za následek nezákonné rozhodnutí.*

Přístup k soudu – do 2015

- Zkrácení svých práv:
- *Čl. 35 Listiny základních práv a svobod zakotvující právo na příznivé životní prostředí (…) na právnické osoby vztahovat nelze. Je zřejmé, že práva vztahující se k životnímu prostředí přísluší pouze osobám fyzickým, jelikož se jedná o biologické organismy, které - na rozdíl od právnických osob - podléhají eventuálním negativním vlivům životního prostředí. (usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1998, I. ÚS 282/97)*

Přístup k soudu – do 2015

- Omezení žalobních námitek spolků:
- *Protože žalobce je <u>občanským sdružením</u>, které se zabývá ochranou jednotlivých složek životního prostředí, a není nositelem práv a povinností vyplývajících z práva hmotného, o kterých bylo v tomto správním řízení o udělení souhlasu podle § 22 odst. 1 zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, rozhodováno, <u>mohl v žalobě namítat jen porušení procesních práv</u>.* (rozsudek NSS ze dne 29. 7. 2004, čj. 7 A 139/2001-67)

Přístup k soudu – do 2015

- Výsledek:
- Porušení Aarhuské úmluvy
  - *Czech Republic ACCC/C/2010/50; ECE/MP.PP/C.1/2012/11, 2 October 2012*
- Porušení EIA směrnice
  - Rozsudek Soudního dvora EU z 10. 6. 2010, C-378/09, Komise proti ČR

Od 2015 – změna přístupu NSS

- Spolky mohou mít žalobní legitimaci dle § 65 odst. 1 SŘS, ale v závislosti na vztahu věci k právní sféře daného spolku:
  - Lokální vazba
  - Celostátní působnost spolku + záměr celostátního významu a dopadů
- rozsudek NSS ze dne 25. 6. 2015, čj. 1 As 13/2015-295

Od 2015 – rozhodnutí (EIA záměry)

- Novela zákona č. 100/2001 Sb.
- § 9d (1) Dotčená veřejnost (…) se může žalobou domáhat zrušení rozhodnutí vydaného v navazujícím řízení a napadat hmotnou nebo procesní zákonnost tohoto rozhodnutí. (…) [M]á [se] za to, že dotčená veřejnost (…) má práva, na kterých může být rozhodnutím vydaným v navazujícím řízení zkrácena.
- (2) O žalobách proti rozhodnutím vydaným v navazujících řízeních rozhodne soud do 90 dnů poté, kdy žaloba došla soudu. Soud i bez návrhu rozhodne o přiznání odkladného účinku žalobě nebo o předběžném opatření podle soudního řádu správního. Soud přizná žalobě odkladný účinek nebo nařídí předběžné opatření, hrozí-li nebezpečí, že realizací záměru může dojít k závažným škodám na životním prostředí.

Od 2015 – rozhodnutí (EIA záměry)

- Povinnost podat odvolání před podáním žaloby trvá (KS Hradec Králové, rozsudek 30 A 96/2017, NSS rozsudek ze dne 11. 7. 2016, čj. 1 As 121/2016-42)
- Vázanost soudu žalobními body, koncentrace trvá (KS Plzeň 30 A 131/2015)

Od 2015 – rozhodnutí (ne EIA záměry)

- Změna judikatury: v případě místní vazby je možná legitimace dle § 65 odst. 1 SŘS
  - Přípustnost i hmotněprávních námitek
  - Avšak pouze ve vztahu k ochraně přírody a krajiny jakožto veřejnému zájmu, který spolek v řízení chrání
- Rozsudek NSS ze dne 16. 1. 2018, čj. 2 As 328/2016-96

Od 2015 – územní plány

- Původní judikatura NSS odmítavá (nemají vlastní práva, která by mohla být zkrácena)
- I. ÚS 59/2014 (Petkovice) Sdružení pro ochranu krajiny působící dlouhodobě přímo v obci
- IV. ÚS 3572/14 (Okrašlovací spolek Zdíkovsko vs. Jihočeský kraj)

Rozsah námitek uplatňovaných jinými osobami z řad veřejnosti (ne spolky)

- Je-li účastenství určité osoby v územním řízení odvozeno od možnosti dotčení jejích práv, pak v mezích tohoto možného dotčení práv jí přísluší výkon účastnických práv a ochrana jejích hmotných práv. To znamená, že vyjádření a námitky, které je takový účastník v územním řízení oprávněn uplatnit, se musejí vztahovat k jeho právům. Je proto vyloučeno, aby se stěžovatel domáhal ochrany práv jiných účastníků řízení. (Rozsudek NSS ze dne 11. 7. 2007, čj. 2 As 10/2007-83)

Rozsah námitek uplatňovaných jinými osobami z řad veřejnosti (ne spolky)

- Ochrana veřejného zájmu (NSS 10 As 84/2014-54)
- Změna vytápění a námitky provozovatele systému CZT z hlediska ochrany ovzduší a energetické koncepce apod.
- Ve stavebním řízení o změně způsobu vytápění vedeném podle § 77 odst. 5 zákona č. 458/200 Sb. o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích, ve spojení s § 16 odst. 7 zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, není provozovatel soustavy zásobování tepelnou energií účastníkem řízení na základě posuzování ekonomické přijatelnosti změny způsobu vytápění pro stavebníka.

Rozsah námitek uplatňovaných jinými osobami z řad veřejnosti (ne spolky)

- 2 As 187/2017 (Dobřejovice vs. Čestlice)
- Aktivní věcná legitimace (…) je dána, pokud soud dospěje ke skutkovému a právnímu závěru o skutečném vztahu úpravy obsažené [v napadeném opatření] a právní sféry navrhovatele a zároveň o podstatné nezákonnosti napadené regulace (…) posuzované z hlediska kompetenčních, procesních i hmotněprávních předpisů.
- [Navrhovatel se může] dovolat i porušení právních předpisů, jejichž primárním účelem je ochrana veřejného zájmu. Výjimkou jsou případy, kdy je na první pohled zřejmé, že navrhovatelem namítané porušení veřejného zájmu se zcela míjí s právní sférou navrhovatele.

Prostor pro dotazy